ADAU-nun ELMİ ƏSƏRLƏRİ

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799

10.30546/2790-5799.4.2024.040

NEFT STRATEGİYASININ ÖLKƏNİN İNVESTİSİYA MÜHİTİ GÖSTƏRİCİLƏRİNƏ TƏSİRİNİN TƏHLİLİ

Elnurə Bünyat qızı Məmmədova

XÜLASƏ

Tədqiqatın məqsədi – Məqalədə strategiyanın da əsas məqsədi, əsas prinsipləri Azərbaycanın zəngin təbii sərvətlərindən, o cümlədən neft və qaz sərvətlərindən Azərbaycan xalqının rifahı naminə daha da səmərəli istifadə edilməsinə dair müxtəlif təkliflər verməkdən, neft strategiyasının ölkənin investisiya mühiti göstəricilərinə təsirini təhlil etməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası –daxili və xarici iqtisadçıların neft və qaz maraqlarının nəzarəti ilə bağlı elmi məqalələr, bu sahədə neft ixrac edən ölkələrin təcrübələri, Azərbaycan iqtisadçı alimlərinin fikirləri və digərləri təşkil edir.

Tədqiqatın tədbiqi əhəmiyyəti – işindəki araşdırma, təhlil və tövsiyələrdən müasir şəraitdə yeni neft strategiyasının işlənilməsində, bu mövzuda növbəti araşdırmaların aparılmasında istifadə oluna bilər.

Tədqiqatın nəticələri – Aparılan tədqiqatlar nəticəsində Azərbaycanın həyata keçirmiş olduğu neft strategiyası ölkəmizin xarici ticarət mövqelərinin şaxələnməsinə, ölkəmizin geoiqtisadi nüfuzunun artmasında şərait yaratdığı qənaətinə gəlinmişdir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi – Azərbaycanın neft strategiyasının mahiyyəti və iqtisadi inkişafda rolu araşdırılmışdır.

Açar sözlər: neft strategiyası, iqtisadi risklər, investisiya, investisiya mühiti, xarici investisiya, iqtisadi inkişaf.

Giriş.

Azərbaycanda neft hasilatının müasir dövrü müstəqilliyimizin bərpası ilə başlanmışdır. Azərbaycanın yeni neft strategiyası neft ehtiyatlarının geniş miqyasda çıxarılmasını təmin etmək üçün xarici sərmayələrin cəlb olunmasına yönəlmişdir. Bu yanaşma nəticəsində Azərbaycan, qlobal neft bazarında mühüm ixracatçıya çevrilərək, dünya iqtisadi sistemi ilə aktiv əlaqələr qurmuşdur. Neft gəlirləri iqtisadi məsələlərin həlli, artımın dəstəklənməsi, struktur dəyişikliklərinin gerçəkləşdirilməsi və sosial problemlərin həlli baxımından müsbət təsirlər yaratsa da, bu gəlirlərin idarə edilməsindəki qeyri-dəqiqliklər və prioritetlərin düzgün müəyyən olunmaması ölkəyə iqtisadi risklər gətirə bilər.

1994-cü ildən Azərbaycan dövləti özünün yeni neft strategiyasını həyata keçirir və bu strategiyanın da əsas mənası, əsas prinsipləri Azərbaycanın zəngin təbii sərvətlərindən, o cümlədən neft və qaz sərvətlərindən Azərbaycan xalqının rifahı naminə daha da səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir (Heydər Əliyev).

Azərbaycan dövlətinin yeni neft strategiyası. Azərbaycanda Heydər Əliyevin siyasi rəhbərliyi ilə həyata keçirilən neft hasilatı üzrə iqtisadi siyasətin yeni mərhələsi üç əsas istiqamət ətrafında cəmləşdi:

-Zəngin dəniz neft yataqlarının hasilatı üçün xarici investisiyaların və qabaqcıl texnologiyaların cəlb edilməsi;

- Neftin dünya bazarlarına ixracı və nəqli üçün etibarlı marşrutların yaradılması;
- İqtisadi inkişafın, neft sektorunun inkişafının və indiki və
gələcək nəsillərin rifahının təmin edilməsi.

Bu strategiya Azərbaycan sektorunda Xəzər dənizinin şelfində yerləşən “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” yataqlarının birgə istismarı haqqında sazişin imzalanması ilə həyata keçirilməyəbaşlandı.

Əsas müəllif/Corresponding author: i.e.d Elnurə Bünyat qızı Məmmədova, Azərbaycan Kooperasiya Universiteti, e-mail: mammadova-e@list.ru , ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2721-5733

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799
10.30546/2790-5799.4.2024.040

Aparıcı ölkələrin əhəmiyyətli təmsilçiliyinə, əhəmiyyətli kapital töhfələrinə və regionun geosiyasi əhəmiyyətinə görə bu saziş "Əsrin müqaviləsi" adlandırıldı. Onun imzalanması 30 ölkədən 41-dən çox neft şirkətinin gələcəkdə 19-dan çox müqavilə bağlamaq təşəbbüslərinə təkan verdi.

"Əsrin müqaviləsi" Azərbaycanın neft ehtiyatlarının geniş şəkildə çıxarılması üçün xarici sərmayələri təmin edərək, ölkənin neft sektorunun modernləşdirilməsinə və inkişafına, onun görkəmli ixracatçı ölkəyə çevrilməsinə, dünya miqyasına inteqrasiyasına gətirib çıxardı.

BTC layihəsi Azərbaycanı Türkiyənin Xəzər dənizi sahili ilə birləşdirən neft kəməri sistemidir. Layihənin ümumi uzunluğu 1768 kilometr və dəyəri 4,3 milyard ABŞ dolları təşkil edir. Boru kəmərinin gündəlik ötürmə qabiliyyəti 1,2 milyon barel və ya ildə 50 milyon ton təşkil edir ki, bu da onu neft ixracı üçün əsas marşruta çevirir (Məmmədova, 2024).

Azərbaycanın neft kəməri strateji üstünlük təmin edərək qlobal bazarlara yeni yol açıb. Bu, neft hasilatının və ixracının artmasına, eləcə də neftin qiymətinin xeyli artmasına səbəb olub. Neft gəlirləri neft hasil edən ölkələrə bir sıra problemlərin həllində, o cümlədən iqtisadi artımın stimullaşdırılmasında, struktur dəyişikliklərinin aparılmasında, sosial problemlərin həllində və s. üstünlüklər verir. Eyni zamanda, dünya praktikasının göstərdiyi kimi, neft gəlirlərindən səmərəsiz istifadə və onlardan istifadə üçün prioritet istiqamətlərin düzgün müəyyən edilməməsi ölkə iqtisadiyyatı üçün potensial təhlükələr yarada və ağır iqtisadi nəticələrə gətirib çıxara bilər. Bir sıra ölkələr zəngin təbii sərvətlərə, xüsusən də neftə malik olmalarına baxmayaraq, uzunmüddətli iqtisadi artımı və əhalinin yüksək həyat səviyyəsini təmin etməkdə çətinlik çəkdikdə, bu fenomen "resursların lənəti" adlanır. Bu konsepsiya resursların çoxluğundan çox, onların çıxarılmasından əldə edilən gəlirdən sui-istifadə ilə əlaqədar olur.

Neft gəlirlərinin səmərəli istifadəsi neft hasil edən ölkələrin əsas vəzifələrindən biridir. Bu, potensial maliyyə təhlükələrinin aradan qaldırılması, iqtisadi artımın təmin edilməsi və stimullaşdırılması üçün ən effektiv vasitələrdən biri kimi qəbul edilir. Bərpa olunmayan ehtiyatlar fondları bu məqsədə nail olmaq üçün istifadə edilən əsas vasitələrdən biridir. Bu fondların sayı hazırda 30-dan çoxdur və onlar 1970-ci illərdə yaradılmağa başlanmışdır ki, onların arasında aparıcı yer neft fondlarına aiddir. Bu fondların məqsədi iqtisadiyyatın xammaldan asılılığını azaltmaq, inflyasiya təzyiqini yüngülləşdirmək və gəlirlərə qənaət etməkdir.

Neft fondlarının yaradılması və istifadəsinin bir neçə yolu var:

- Dəyişən xarici iqtisadi şəraitdə cari büdcə balansını təmin etmək üçün sabitləşdirmə fondları;
- Uzunmüddətli perspektivə yönəlmiş gələcək nəsillərin yığım fondları;
- Təbii resurs rentasının yığılması və əhali arasında bölüşdürülməsi.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, neft fondları iki və ya üç qeyd olunmuş funksiyanın yerinə yetirilməsi ilə xarakterizə olunur. Ancaq belə bir fondun yaradılması iqtisadiyyatın üzləşdiyi problemlərin həllinə zəmanət vermir. Əsas öhdəlik, onun resurslarından effektiv istifadə etməkdir. Azərbaycan, hələ böyük neft gəlirləri əldə etməmişdən əvvəl, neft ixracından gələn gəlirlərin iqtisadiyyata təsirini minimuma endirmək məqsədilə hazırlıq işlərinə başlamışdı. Eyni zamanda, neft strategiyasının əsas məqsədlərindən biri qeyri-neft sektorunun inkişafı və indiki və gələcək nəsillərin sosial rifahının təmin edilməsidir. Bu məqsədlərə nail olmaq üçün Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) təsis edilmişdir.

Növbəti mərhələdə neft strategiyası neft yataqlarının birgə işlənməsindən və onların səmərəli istifadəsindən ölkənin neft gəlirlərinin toplanmasına, bu vəsaitlərin qabaqcıl sahələrin inkişafına yönəldilməsinə və xüsusi sosial və iqtisadi əhəmiyyətə malik layihələrin həyata

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799
10.30546/2790-5799.4.2024.040

keçirilməsinə yönəlmişdir. Azərbaycan Respublikasında yaradılmış Neft Fondu 2001-ci ildən fəaliyyətə başlamışdır. Onun əsas məqsədləri:

- Ölkədə makroiqtisadi sabitliyi qorumaq, maliyyə və vergi intizamını təmin etmək;
- Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına yönəlmiş ən mühüm milli layihələri maliyyələşdirmək;
- Neft-qazın bərpa olunmayan təbii sərvətlər olduğunu nəzərə alaraq, neft-qaz ehtiyatlarından əldə edilən gəlirin nəsillər arasında bərabər bölüşdürülməsini və gələcək nəsillər üçün vəsaitlərin yığılmasını təmin etmək.

Cədvəl 1. ARDNF vəsaitlərinin artım dinamikası mlrd. dollar

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ARDNF - nin aktivləri	33,5	33,147	35,8	38,515	43,323	43,223	42,761	49,33	55,523
Artım / azalma	-9,5%	-1,1%	+5,88%	+8,2%	+12,5%	-0,2%	-2,3%	+15,3%	+11,5%

Mənbə:[*https://azertag.az/ru/xeber/za_tri_mesyaca_dohody_neftyanogo_fonda_sostavili_31_mlrd_manatov_rashody_sostavili_25_mlrd_manatov-1772023*](https://azertag.az/ru/xeber/za_tri_mesyaca_dohody_neftyanogo_fonda_sostavili_31_mlrd_manatov_rashody_sostavili_25_mlrd_manatov-1772023), [*https://az.sputniknews.ru/20200606/gosudarstvennyj-neftjanoj%20-fond-postuplenie-nefti-gaza-%20424128478.html*](https://az.sputniknews.ru/20200606/gosudarstvennyj-neftjanoj%20-fond-postuplenie-nefti-gaza-%20424128478.html) *materialları əsasında tərtib olunub.*

ARDNF-nin gəlirləri müxtəlif mənbələrdən əldə edilir. Əsas hissəsi Azərbaycanın karbohidrogenlərinin satışından gəlir. Bundan əlavə, bonus ödənişləri, hər akr üzrə ödənişlər, layihələrdən gələn dividendlər, tranzit haqları və digər investor ödənişlərindən ibarət olur. 2015-2023-cü illər arasında Dövlət Neft Fondunun aktivləri əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmişdir. 2023-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında ARDNF-nin aktivləri 13,2% artaraq, 2023-cü ilin oktyabrında 55,524 milyard ABŞ dollarına çatmışdır. Hesabat dövründə ARDNF-nin aktivləri 12 milyard 227,2 milyon manat təşkil etmişdir. Bu gəlirlər, neft-qaz müqavilələri hesabına əldə olunan gəlirlər, gəlirli neft-qazın satışından gələn qazanc, bonus ödənişləri, layihələrdə iştirak üçün ödənişlər, tranzit gəlirləri və aktivlərin idarə olunmasından əldə edilən gəlirlərdən ibarətdir. Eyni zamanda, 2023-cü il dövlət büdcəsinin icrası çərçivəsində 3 milyard 550 milyon manat məbləğində transfertlər həyata keçirilmişdir.

Dövlət Neft Fondunun ilkin xərcləri, əsasən, dövlət büdcəsinə edilən transfertlər vasitəsilə təmin edilir. Eynilə, bu vəsaitlər ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını dəstəkləmək məqsədilə iri infrastruktur layihələrinin və milli strateji təşəbbüslərin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir. Bir neçə ölkə, zəngin təbii sərvətlərə, xüsusən də neftə sahib olmasına baxmayaraq, uzunmüddətli iqtisadi artımı və vətəndaşların yüksək həyat səviyyəsini təmin etməkdə çətinliklər yaşayır. Bu fenomen isə "resursların lənəti" kimi tanınır. Resursların bolluğu onların çıxarılmasından əldə edilən gəlirin düzgün idarə edilməməsi və sui-istifadə ilə əlaqədardır.

Neft gəlirlərinin ağıllı və əsaslandırılmış istifadəsi neft hasil edən ölkələrin əsas vəzifələrindən biridir və bu, potensial təhlükələrin aradan qaldırılması, iqtisadi artımın təmin

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799
10.30546/2790-5799.4.2024.040

edilməsi və stimullaşdırılması üçün ən effektiv vasitələrdən biri kimi qəbul edilir. Bərpa olunmayan ehtiyatlar fondları bu məqsədə nail olmaq üçün istifadə edilən əsas vasitələrdən biridir. Bu fondların sayı hazırda 30-dan çoxdur və onlar 1970-ci illərdə yaradılmağa başlanmışdır ki, onların arasında aparıcı yer neft fondlarına aiddir. Bu fondların məqsədi iqtisadiyyatın xammaldan asılılığını azaltmaq, inflyasiya təzyiqini yüngülləşdirmək və gəlirlərə qənaət etməkdir.

Neft fondlarının yaradılması və istifadəsinin bir neçə yolu var:

- Dəyişən xarici iqtisadi şəraitdə cari büdcə balansını təmin etmək üçün sabitləşdirmə fondları;
- Uzunmüddətli perspektivə yönəlmiş gələcək nəsillərin yığım fondları;
- Təbii resurs rentasının yığılması və əhali arasında bölüşdürülməsi.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, neft fondları adətən iki və ya üç qeyd olunmuş funksiyanın yerinə yetirilməsi ilə tanınır. Lakin belə bir fondun yaradılması iqtisadi problemlərin həlli üçün hər zaman zəmanət vermir. Əsas məsələ onun resurslarından səmərəli istifadə etməkdir. Azərbaycan, hələ böyük neft gəlirləri əldə etməmişdən əvvəl, neft ixracından gələn gəlirlərin iqtisadiyyata təsirini azaltmaq məqsədilə hazırlıqlara başlamışdı. Həmçinin, neft strategiyasının əsas məqsədi qeyri-neft sektorunun inkişafını təmin etmək və indiki ilə gələcək nəsillərin rifahını qorumaqdır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) təsis edilmişdir (Məmmədova, 2024).

Növbəti mərhələdə neft strategiyası neft yataqlarının birgə işlənməsindən və onların səmərəli istifadəsindən ölkənin neft gəlirlərinin toplanmasına, bu vəsaitlərin qabaqcıl sahələrin inkişafına yönəldilməsinə və xüsusi sosial və iqtisadi əhəmiyyətə malik layihələrin həyata keçirilməsinə yönəlmişdir. Azərbaycan Respublikasında yaradılmış Neft Fondu 2001-ci ildən fəaliyyətə başlamaqla aşağıdakı əsas məqsədləri həyata keçirir:

- ölkədə makroiqtisadi sabitliyi qorumaq, maliyyə və vergi intizamını təmin etmək;
- ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına yönəlmiş ən mühüm milli layihələri maliyyələşdirmək;
- neft-qazın bərpa olunmayan təbii sərvətlər olduğunu nəzərə alaraq, neft-qaz ehtiyatlarından əldə edilən gəlirin nəsillər arasında bərabər bölüşdürülməsini və gələcək nəsillər üçün vəsaitlərin yığılmasını təmin etmək.

ARDNF-nin gəlirləri müxtəlif mənbələrdən əldə edilir. Əsas hissəsi Azərbaycanın karbohidrogenlərinin satışından gəlir. Bundan əlavə, bonus ödənişləri, hər akr üzrə ödənişlər, layihələrdən gələn dividendlər, tranzit haqları və digər investor ödənişlərindən ibarət olur.

Neft strategiyasında yeni mərhələ. Bir çox ölkələrdə fəaliyyətdə olan neft fondlarının mövcud təcrübəsi göstərir ki, neft fondları adətən iki və ya üç qeyd olunmuş funksiyanın yerinə yetirilməsi ilə tanınır. Bir fondun yaradılması iqtisadi problemlərin həlli üçün hər zaman zəmanət vermir. Əsas məsələ onun resurslarından səmərəli istifadə etməkdir. Azərbay-can, hələ böyük neft gəlirləri əldə etməmişdən əvvəl, neft ixracından gələn gəlirlərin iqtisadiyyata təsirini azaltmaq məqsədilə hazırlıqlara başlamışdı. Həm də, neft strategiyasının əsas məqsədi qeyri-neft sektorunun inkişafını təmin etmək və indiki ilə gələcək nəsillərin rifahını qorumaqdır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) təsis edilmişdir. Dövlət Neft Fondunun ilkin xərcləri əsasən dövlət büdcəsinə transfertlər hesabına daxil edilir. Bundan əlavə, vəsaitlər ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına töhfə vermək məqsədi daşıyan iri infrastruktur layihələrinin və milli strateji təşəbbüslərin

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799
10.30546/2790-5799.4.2024.040

maliyyələşdirilməsinə yönəldilir. 2003-cü ildən başlayaraq dövlət büdcəsinə transfertlər həyata keçirilmiş və son on ildə 35,085 milyon manat məbləğində transfertlər edilmişdir. 2001-ci ildən bu günədək məcburi köçkünlərin sosial və məskunlaşdırılması məsələlərinin həlli üçün 1157,8 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu tədbirlər çərçivəsində 20778 ailə üçün 61 qəsəbə salınmış, hündürmərtəbəli binalar tikilmiş və çoxsaylı infrastruktur obyektləri yaradılmışdır. 2006-cı ildə Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulmasına başlanılmış və bunun üçün Neft Fondundan 895,5 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu layihənin məqsədi Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin su təchizatını təmin etmək, su anbarları və nasos stansiyası tikməkdir.2007-ci ildə Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisinə başlanmış və bu layihə üçün Neft Fondundan 341,5 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Layihə Trans-Avropa və Trans-Asiya dəmir yolu şəbəkələrini birləşdirərək regionun tranzit potensialını artırmaq məqsədi daşıyır. Neft Fondu həmçinin Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsili proqramını həyata keçirməklə insan kapitalının inkişafına da sərmayə qoyur. “Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarına dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı”nın icrası zamanı Neft Fondundan 54,8 milyon manat vəsait ayrılmışdır (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 28 fevral 2022-ci il N 3163).

H.Əliyev adına BTC magistral ixrac boru kəmərinin tikintisində Azərbaycanın paylı iştirakını Neft Fondu maliyyələşdirmişdir. Kəmərin tikintisi üçün 312,6 milyon dollar vəsait ayrılmışdır. Neft Fondu “Oğuz və Qəbələdən Bakıya su kəməri” layihəsini də maliyyələşdirmişdir. Layihənin məqsədi Bakıya saniyədə 5 m^3 içməli su verməkdir. Bu layihəyə 779,6 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Azərbaycanın neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi ölkənin əsas makroiqtisadi göstəricilərinə, xüsusən də ÜDM-in və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin dinamikasına müsbət təsir göstərmişdir.

Azərbaycanın neft strategiyasının hər üç istiqamətinin uğurla həyata keçirilməsi əsas makroiqtisadi göstəricilərə, xüsusən də ÜDM-in və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin dinamikasına təsir göstərmişdir (cədvəl 2).

Cədvəl 2. ÜDM və dövlət büdcəsi gəlirlərinin dinamikası (mln. manat)

	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Ümumi daxili məhsul (ÜDM)	54380	60425,2	70135,1	80092	81896,2	72432,2	92857,7	133825,8
Büdcə gəlirləri	17498	17506	16516,7	22508,9	24218,1	24681,7	26419,1	30660,5

Mənbə: *Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, Statistik bülleten № 01 (274)01/2023, s. 4, s. 7.*

2015-ci ildən 2022-ci ilə qədər ÜDM-in dinamikası təhlil edildikdə, 2015-ci ildən 2022-ci ilə qədər ÜDM-in 54,380 mln. manatdan 133,8 mln. manata yüksələrək əhəmiyyətli artım göstərdiyi müşahidə edilir. Eyni zamanda, dövlət büdcəsinin gəlirləri də artmışdır, belə ki, 2015-ci ildəki 17 milyard 498 min manatdan 2022-ci ildə 30 660,5 mlrd. manata çatmışdır(E. Məmmədova 2024, səh.354).

ISSN 2310-4104 E-ISSN 2790-5799
10.30546/2790-5799.4.2024.040

2023-cü ildə ÜDM – 123,4 mlrd. manat olduğuna baxmayaraq ümumi artım 2022-ci ilə nisbətən inflyasiya nəzərə alınmaqla 1% olmuşdur. 2024-cü ilin iyul ayında dövlət büdcəsində dəqiqləşdirmələr aparılaraq büdcə gəlirləri 36,388 mlrd. manata yüksəlmişdir. Büdcə xərcləri isə 39,742 mlrd. manat nəzərdə tutulmuşdur. 1 barel neftin qiyməti 2024-cü ilin dövlət büdcəsində 75$ nəzərdə tutulur. 2024-cü ildə Azərbaycan Respublikasının maliyyə imkanları daha da yaxşılaşmışdır. Bu ildə Azərbaycan Respublikasının xarici dövlət borcu 5,9 mlrd. $ təşkil etmişdir. Daxili borcları isə 11,5 mlrd. manat təşkil etmişdir. Bu bir daha göstərir ki, Azərbaycanda maliyyə sferasında uğurlu nailiyyət əldə olunmuşdur, ölkədə investisiya mühiti yaxşılaşmışdır.

Nəticə. Neft hasilatının illik artım templəri və dünya bazarındakı neft qiymətlərinin təhlili göstərir ki, son üç il ərzində hasil olunan neftin istehsal xərclərinə təsiri minimaldır. Ancaq, neftin dünya qiymətləri Ümumi Daxili Məhsul (ÜDM), investisiya fəaliyyəti, dövlət gəlirləri və iqtisadiyyatın diversifikasiyası kimi əsas makroiqtisadi göstəricilər üzərində əhəmiyyətli təsirə malikdir. Bu baxımdan, neftin qiyməti ölkənin iqtisadi inkişafını müəyyən edən ən əsas xarici amil kimi görülə bilər.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, Bakı şəhəri, 28 fevral 2022-ci il N 3163
2. E. B.Məmmədova Azərbaycanda investisiya mühiti və onun yaxşılaşdırılması istiqamətləri.(monoqrafiya) Bakı 2024, səh., 424.
3. Məmmədova, E.B. "Azərbaycanda investisiya mühitinin formalaşması və səmərəlilik problemləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası, Bakı 2022-ci il, 252 səh.
4. Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyatının perspektivləri üzrə Strateji Yol Xəritəsi. Bakı 2016.
5. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2022-ci il noyabrın 16-da "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış" Milli Planının birinci mərhələsinin təsdiq edilməsi haqqında fərman.
6. Hacıyev, E. Dövlət investisiyalarının idarə edilməsinə sistemli yanaşmanın tətbiqi. // – Bakı: "İpək yolu", 3 mart 2020-ci il. – s. 59, 60.
7. http://www.investplan.com.ua/pdf/23%202013/27.pdf
8. https://www.economy.gov.az/article/azerbaycan-respublikasinin-investisiya-muhiti-haq inda/21336
9. http://elibrary.az/docs/j urnal/jrn2017 584.pdf
10. http://kaspi.az/az/investisiya-muhitinin-daha-da-yaksilasdirilmasi/
11. https://www.osce.org/az/eea/19772?download=true
12. http://www.taxes.gov.az/uploads/neshrler/vergiveinv.pdf
13. http://www.azerbaij ans.com/content 1614 az.html
14. http://anl.az/new/
15. http://www.iqtisadiyyat.com/az/pages/34

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ НЕФТЯНОЙ СТРАТЕГИИ НА ПОКАЗАТЕЛИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ СТРАНЫ

Эльнура Бунят кызы Мамедова

Резюме

Цель исследования - Основная цель и основные принципы стратегии в статье заключаются в том, чтобы внести различные предложения по более эффективному использованию богатых природных ресурсов Азербайджана, включая ресурсы нефти и газа, на благо народа Азербайджана, и проанализировать влияние нефтяной стратегии на показатели инвестиционной среды страны.
Методика исследования- составляют научные статьи по вопросам управления нефтегазовыми интересами отечественных и зарубежных экономистов, опыт стран-экспортеров нефти в этой области, мнения азербайджанских экономистов и другие.
Прикладное значение исследования – проведенные исследования, анализ и рекомендации в работе могут быть использованы при разработке новой нефтяной стратегии в современных условиях, а также при проведении дальнейших исследований по данной теме.
Результаты исследования - В результате проведенных исследований был сделан вывод, что реализуемая Азербайджаном нефтяная стратегия создала условия для диверсификации внешнеторговых позиций нашей страны и повышения геоэкономического влияния нашей страны.
Научная новизна исследования - исследована сущность нефтяной стратегии Азербайджана и ее роль в экономическом развитии.

Ключевые слова: нефтяная стратегия, экономические риски, инвестиции, инвестиционная среда, иностранные инвестиции, экономическое развитие.

ANALYSIS OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT STAGES OF INVESTMENTS IN THE ECONOMY IN OUR COUNTRY

Mammadova Elnura Bunyat

Summary

The purpose of the study is - The main purpose and main principles of the strategy in the article are to make various proposals for the more efficient use of Azerbaijan's rich natural resources, including oil and gas resources, for the welfare of the people of Azerbaijan, and to analyze the impact of the oil strategy on the indicators of the country's investment environment.
Methodology of the research - consists of scientific articles on the control of oil and gas interests of domestic and foreign economists, experiences of oil exporting countries in this field, opinions of Azerbaijani economists and others.
Applied importance of the research - the research, analysis and recommendations in the work can be used in the development of a new oil strategy in modern conditions, and in conducting further research on this topic.
Results of the study - As a result of the conducted studies, it was concluded that the oil strategy implemented by Azerbaijan created conditions for the diversification of foreign trade positions of our country and the increase of geo-economic influence of our country.
The scientific novelty of the study - the essence of Azerbaijan's oil strategy and its role in economic development were investigated.

Key words: oil strategy, economic risks, investment, investment environment, foreign investment, economic development.

Məqalə daxil olmuşdur: 15.11.2024
Təkrar işləməyə göndərilmişdir: 23.11.2024
Çapa qəbul edilmişdir: 02.12.2024

Дата поступления статьи в редакцию: 15.11.2024
Отправлено на повторную обработку: 23.11.2024
Принято к печати: 02.12.2024

The date of the admission of the article to the editorial office: 15.11.2024
Send for reprocessing: 23.11.2024
Accepted for publication: 02.12.2024